



**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

**Företagsekonomiska Institutionen
Lunds Universitet**

**Examensarbete
kandidatnivå HT 2008**

CSR rapportering – Trender och förändringar i svenska börsföretag

Författare:

Victor Cavalli-Björkman
Christoffer Enander

Handledare:

Björn Carlsson
Roland Knutsson

Sammanfattning

Titel: ” CSR rapportering - Trender och förändringar i svenska börsföretag”

Seminariedatum: Fredag 16 Januari 2009

Tema/Kurs: Marknadskommunikation, FEKK01

Författare: Victor Cavalli-Björkman, Christoffer Enander

Handledare: Björn Carlsson, Roland Knutsson

Nyckelord: CSR, årsredovisningar, Large-Cap, förändringar, börsföretag

Syfte: Syftet med denna uppsats är att undersöka om 22 stora svenska börsbolag har förändrat sin CSR rapportering i sina årsredovisningar under den senaste tioårsperioden. Samt att med hjälp av gängse teorier försöka förklara eventuella förändringar.

Metod: Undersökningen bygger på en övergripande kvantitativ metod med en abduktiv ansats då vi undersöker bolagens årsredovisningar med hjälp av en innehållsanalys.

Teoretisk referensram: Det teoretiska ramverket bygger på legitimitetsteorin och intressentteorin. Intressentteorin belyser vilka olika intressenter ett företag kan ha och legitimitetsteorin används för att förklara varför ett företag måste ta hänsyn till dessa intressenters krav.

Empiri: Det empiriska material som presenteras härhörer uteslutande från den innehållsanalys som gjorts på de 22 utvalda företagens årsredovisningar.

Slutsatser: Vi presenterar slutsatser angående volymutveckling och förändringar i inriktning angående CSR rapportering samt diskuterar skillnader mellan branscher.

Abstract

Title: "CSR reporting - Trends and changes in Swedish listed companies"

Seminar date: Friday 16th January 2009

Theme/Course: Bachelor thesis in business administration, FEKK01

Authors: Victor Cavalli-Björkman, Christoffer Enander

Advisors: Björn Carlsson, Roland Knutsson

Key words: CSR, annual reports, Large-Cap, changes, listed companies

Purpose: The purpose of this thesis is to examine if 22 large Swedish listed companies has changed their CSR reporting in their annual reports during the last decade, and by using common theories on the subject, try to explain possible changes in their reporting.

Methodology: In this thesis we have adopted a quantitative methodology with an abductive approach in which we do a content analysis on the chosen companies' annual reports.

Theoretical framework: The theoretical foundation focuses on the legitimacy and stakeholder theory. The stakeholder theory shows which stakeholders a company can have and the legitimacy theory is used to explain why a company need to respect the different demands from these stakeholders.

Empirical foundation: The empirical material presented in this thesis comes solely from the content analysis which has been conducted on the 22 chosen companies' annual reports.

Conclusions: We present conclusions about changes in volume and focus concerning the chosen companies' CSR reporting. We also discuss differences in the reporting between different industries.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Bakgrund	5
1.3 Problemdiskussion	6
1.3 Problemfrågor	8
1.4 Syfte	8
1.5 Avgränsningar	8
2. Metod	10
2.1 Ansats	10
2.2 Metodval	10
2.3 Innehållanalys	11
2.4 Urval	12
2.5 Databesamling	13
2.6 Praktiskt tillvägagångssätt – utformning av kodningsmanual	13
2.7 Validitet	17
2.8 Reliabilitet	17
2.9 Källkritik	18
3. Empiri	19
4. Teori	30
4.1 CSR – En historisk tillbakablick	30
4.2 Teoretisk referensram	31
4.2.1 Intressentteorin	31
4.2.2 Legitimitetsteorin	32
5. Analys	34
5.1 Trender och förändringar	34
6. Slutsatser	40
6.1 Vidare forskning	40
7. Referenser	41

1. Inledning

I detta kapitel försöker vi ge en bild av vad Corporate Social Responsibility "CSR" är samtidigt som vi vill påvisa genom exempel och tidigare forskning att det är ett aktuellt ämne. Vi presenterar vår problematisering och förklarar varför vi med utgångspunkt i tidigare forskning tycker att det är motiverat att genomföra vår undersökning.

1.2 Bakgrund

Bland den allmänna opinionen såväl som i akademiska avhandlingar kan man utläsa att under de senaste åren har debatten om bland annat miljön och företagens sociala ansvar tagit ordentlig fart och spridit ut sig alltmer bland de breda samhällsskikten (Windell 2006). Samtidigt har nya ekonomier tagit stora kliv ut på den allt mer globala affärsmarknaden och svenska börsbolag har i stor skala börjat outsourca delar av sin verksamhet till främst låglöneländer. Christian Berggren och Lars Bengtsson berättar i Dagens Industri att deras studie på drygt 200 börsbolag visat att över hälften av dessa outsourcat verksamhet mellan 2001 och 2003 (Dagens Industri 4 mars 2004). I spåren av att produktion flyttats från västvärlden till dessa nya ekonomier har frågor som barnarbete, arbetsmiljöskydd och synen på företags närvaro i länder med odemokratiska regimer kommit att diskuteras allt intensivare. Corporate Social Responsibility, här efter benämnt CSR, har blivit ett begrepp när man pratar om företags frivilliga rapportering kring exempelvis miljöarbete, etiskt ansvar osv. CSR kan ha en mängd olika definitioner och omfatta olika områden men enligt Mats Jutterström (2006) kan den allmänna CSR-definitionen delas upp i tre olika kategorier:

- Mänskliga Rättigheter
- Miljö/Hållbarhet
- Socialt ansvar

Allmänhetens intresse för hur företagen arbetar med dessa frågor har också ökat, något som syns i frekvent mediarapportering och debatt. Allt från låstillverkaren Assa Abloys närvaro på ockuperade västbanken (Aftonbladet.se 21 oktober 2008) till Vattenfalls ägande av klimatpåverkande kolkraft (E24.se 20 oktober 2008) väcker debatt och kritik. Bara en så vardaglig sak som att gå ut på café och köpa en kopp kaffe medger idag för konsumenten att genom sitt köp påverka globalisering, mänskliga rättigheter och miljöförstöring (Cerne 2008).

I takt med att intressenterna i företagens omgivning blivit mer medvetna om klimatförändringar, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter så ställer de också högre krav på företagen. Anette Cerne vid Lunds universitet har skrivit om hur olika återförsäljare bör hantera CSR-arbete i takt med att konsumenternas preferenser förändras (Cerne 2003) Även Karolina Windell vid Uppsala universitet har studerat CSR och hur det har utvecklats över tiden, från att ha legat i företagets yttre periferi till att för många företag blivit en högprioriterad fråga (Windell 2006). Windell har också påvisat att det inte har funnits någon helt given definition av hur arbetet med CSR ska se ut och vad det ska omfatta, något som har inverkat positivt på framväxten av CSR-redovisning då företagen själva har kunnat välja vad deras CSR-redovisningen skall omfatta (Windell 2006). Dock har på senare tid, i takt med att intresset för CSR har ökat, även standardisering om vad CSR *bör* omfatta ökat. Detta framförallt genom GRI (Global Reporting Initiative) som är en ideell organisation som samarbetar med FN's miljöorgan (UNEP) och FN's organ för hållbar utveckling (Global Compact). Målet för GRI är att tillhandahålla riktlinjer för att kunna standardisera och konkretisera företagens CSR-arbete (www.globalreporting.org). De företag som har en CSR-redovisning enligt GRI's riktlinjer får sätta GRI stämpel på den. Magnus Enell, professor vid International Institute for Industrial Environmental Economics i Lund tro dock inte att det kommer dröja lång tid tills det kommer att skapas lagar och regleringar kring företagens hållbarhetsredovisning (Chef. Nr 11 2008).

Utgångspunkten i varför en historisk studie om CSR rapportering är intressant menar vi är att företag genom ett bra CSR arbete har mycket att vinna i form av ett stärkt varumärke och ökad lönsamhet. Stärkt varumärke och rykte uppges också vara den främsta anledningen till varför företag arbetar med CSR strategier (Raynard et al 2002 genom Cerne 2008). Ett talande exempel för hur företag försöker anpassa sig till dagens idéer om hållbarhet i termer av klimatneutral och förnyelsebar energiproduktion är att BP, en av världens största oljeproducenter som numera hellre väljer att tala om sitt varumärke som "Beyond Petroleum" snarare än British Petroleum (bp.com 2008-10-20).

1.3 Problemdiskussion

CSR påstås alltså ha ökat under de senaste åren såväl i konsumenters medvetande som i företags marknadskommunikation. De tidigare undersökningar vi studerat om CSR har olika vinklingar. Axelsson, Carlsson och Molinder från Göteborgs handelshögskola har studerat tre företags (SKF, H&M, SAS) CSR-redovisning mellan 2002-2007 hur denna redovisning är

uppbyggd och vart dess fokus ligger. Man har även kompletterat med efterföljande intervjuer med personer på de olika studerade bolagen. Bengtsson och Wolst från Lunds universitet har gjort en undersökning där man studerat årsredovisningarna från de mest omsatta bolagen (30st) på Stockholmsbörsen 2005 utifrån en dokumentstudie där man har undersökt vad och mot vem man kommunicerar (stakeholder vs shareholder). Gunnarsson och Yi har undersökt fyra icke namngivna bolag på stockholmsbörsen och hur deras CSR-arbete har förändrats över tiden genom intervjuer med representanter från de olika bolagen. Möller, Sjöblom och Öster även dem från Handelshögskolan i Göteborg har gjort en studie på samtliga 53 bolag noterade på stockholmsbörsens A-lista 2004 utifrån UN Global Compact och GRI's riktlinjer och hur dessa efterföljs. Denna undersökning har sedan rekapitulerats av Gustafsson och Jonasson vid Uppsalas universitet då man har gjort samma undersökning fast man har studerat årsredovisningar från samma bolag år 2006. Lindberg och Lindberg har gjort en undersökning av etiska respektive oetiska företags rapportering av deras CSR-arbete mellan 2000-2005. Deloitte publicerar även årligen en rapport angående bolags CSR-redovisning, och har gjort så sedan 1993. Dessa undersökningar skiljer sig dock från år till år dvs. det är inte konsekvent samma undersökning och samma bolag som undersöks.

I Bengtssons och Wolsts examensarbete på magisternivå görs en innehållsanalys av årsredovisningar från stockholmsbörsens mest omsatta bolag på A-listan. Här lämnas också som förslag till vidare forskning att utöka denna analys till att innefatta även tidigare års redovisningar för att kunna studera företags CSR redovisning över tiden och identifiera förändringar.

Vidare forskning är av intresse då den allmänna bilden är att CSR-rapporteringen från de stora svenska börsbolagen har ökat men samtidigt finns det ingen konsekvent undersökning av samma bolag under en sammanhängande tidsperiod längre än 5 år. De undersökningar som finns har antingen smalt urval och bygger på subjektiva intervjusvar eller så sträcker de sig över en kort tidsperiod vilket gör det vanskligt att tala om något historiskt mönster angående CSR redovisningens utveckling. Sammantaget betraktar vi därför resultaten som mindre lämpliga att använda för att göra generella uttalanden om hur stora svenska börsnoterade företags kommunikation av CSR utvecklats. Vi kommer därför göra en undersökning som sträcker sig över en längre tidperiod med genomgående samma bolag.

1.3 Problemfrågor

* Har det skett förändringar i CSR rapportering från 22 utvalda företag från stockholmsbörsens Large Cap lista mellan åren 1997-2002-2007?

* Kan man urskilja eventuella trender i de utvalda företagens CSR rapporteringen?

* När i tiden kan eventuella förändringar härledas till?

1.4 Syfte

Undersökningen kommer framför allt att försöka kartlägga förändringar i företagens kommunikation av CSR-arbete i årsredovisningen och belysa vart tonvikten ligger i redovisningen utifrån aspekterna mänskliga rättigheter, miljöpåverkan och socialt ansvar samt om den har ökat och i så fall vilken del av redovisningen som har ökat. Genom att studera företagens årsredovisningar vid tre olika tillfällen, 1997-2002-2007, så hoppas vi också kunna svara på frågor rörande när i tiden de största eventuella förändringarna av CSR redovisningen skett och på vilket sätt den i så fall har förändrats.

Vi vill alltså försöka svara på ifall omfattningen och vad som kommuniceras förändrats samt göra ett försök att tidsbestämma en eventuell förändring. Vi vill också försöka analysera vilka trender som kan urskiljas med hänsyn till exempelvis bransch eller varuproducerande respektive tjänsteproducerande företag.

1.5 Avgränsningar

Geografiska såväl som kategoriska avgränsningar görs då undersökningen endast kommer att avse svenska aktiebolag noterade på stockholmsbörsens Large Cap lista. Endast officiell information lämnad i företagens årsredovisningar kommer att undersökas, annan information som lämnas på företagens hemsidor, i separata bilagor etc. kommer ej att undersökas. Då mätperioden sträcker sig tio år tillbaka i tiden anser vi att möjligheterna till jämförelse skulle bli lidande ifall kommunikationskanaler som inte existerat under hela mätperioden skulle beaktats. Om företagen i sin årsredovisning hänvisar till ett separat CSR dokument såsom

miljö eller hållbarhetsredovisning kommer detta att noteras men vi kommer ej att undersöka dessa dokument närmare. Vi betraktar årsredovisningen som det främsta officiella dokumentet till företagets intressenter och innehållet får därför en viss dignitet samtidigt som det når stora grupper av såväl analytiker som den aktieägande allmänheten. Vi anser därför sammantaget att årsredovisningar är den bästa källan att undersöka. Innehållsanalysen baseras på de av oss fastställda kriterierna och vi har inga tolkande ambitionen där vi försöker gå bortom det som direkt kommuniceras. Inga kompletterande undersökningar såsom intervjuer kommer att göras.

2. Metod

Vi kommer i detta avsnitt redogöra för vilken design vi har valt för vår undersökning samt redogöra närmare för hur urval, mättid och kodning bestämts. Åtgärder för att säkra resultatens validitet och reliabilitet presenteras samtidigt som undersökningsdesignens för- och nackdelar lyfts fram.

2.1 Ansats

Det finns vanligtvis två sätt att se på världen antingen genom en deduktiv eller genom en induktiv ansats. Där den induktiva kan beskrivas som att forskaren ger sig ut i empirin helt utan förutfattade meningar om vad han borde finna eller hur tidigare teorier ser ut. Deduktiva ansatsen däremot innebär att forskaren utgår från tidigare etablerad kunskap och teorier för att sedan ge sig ut i empirin och pröva dessa. Vi kommer att utgå från en abduktiv ansats som innebär att vi försöker ha ett öppet sinne men samtidigt är medvetna om att vi ej kan vara opåverkade av såväl gängse teorier som våra egna förutfattade meningar (Alvesson, Sköldberg 2008).

2.2 Metodval

Eftersom vår genomgång av tidigare gjorda studier visar på en övervägande del gjorda med kvalitativa metoder, främst intervjuer, så strävar vi efter tillföra ett nytt perspektiv. Vi avser därför göra en studie som bygger på undersökning genom en mer kvantitativ metod än just intervjuer. Vi kommer att genomföra en dokumentstudie i form av en innehållsanalys omfattande 22 börsbolags årsredovisningar. Vår studie syftar framförallt till att åskådliggöra och analysera en utveckling över tiden. Vi vill arbeta för att göra en undersökning som är tydlig och lättförståelig och samtidigt fullt möjlig att replikera. Dokumentstudier ses ofta som en typ av kvalitativ undersökning men den kan också vara av mer kvantitativ karaktär (Jacobsen 2002). Kvalitativa metoder syftar främst till att försöka förklara genom tolkning, därför blir metoder som intervjuer och observationer viktiga verktyg och något som är vanligt förekommande när en forskare exempelvis försöker identifiera och förstå en speciell företagskultur. Inom CSR forskningen har som ovan nämnts ett antal kvalitativa

undersökningar baserade på intervjuer genomförts. Vår ambition är att kunna dra mer generella slutsatser utifrån våra resultat än vad som är möjligt utifrån undersökningar som baseras på en helt kvalitativ metod. Vi bygger våra idéer om metodernas olika lämplighet utifrån antagandet om att kvantitativ forskning lämpar sig bättre för att kunna generalisera resultatet i större sammanhang och ger bättre förutsättningar för att kunna tala om trender och förändringar över tiden. Dock är inte meningen med undersökningen att fullständigt kunna generalisera våra resultat till alla bolag noterade på Stockholmsbörsens Large Cap-lista, vilket i princip hade krävt resultat med statistisk fastlagen signifikans. Utan anledningen till att vi använder oss av 22 stycken undersökningsföretag är för att kunna urskilja trender och skillnader mellan bolagens rapportering över tiden.

2.3 Innehållsanalys

Vi har valt att försöka svara på vår frågeställning genom att göra en innehållsanalys av valda företags årsredovisningar från åren 1997, 2002 och 2007. Innehållsanalysen är ett verktyg som lämpar sig väl för att på ett systematiskt och replikerbart sätt analysera och kvantifiera texter utifrån på förhand bestämda kategorier (Bryman, Bell 2005 s.215). Martyn Denscombe (1998) menar att innehållsanalysens främsta fördel är att den tillför en metod att på ett tydligt och systematiskt vis kategorisera en text på ett sätt som är synligt och replikerbart för andra forskare. Då vårt syfte är att kartlägga förändringar i hur de svenska börsbolagens CSR rapportering i årsredovisningen utvecklats de senaste tio åren så anser vi det därför lämpligt att arbeta utifrån en innehållsanalys. För att objektiviteten i en innehållsanalys ska kunna hållas på en hög nivå är det viktigt att det tydligt framgår hur den som utför analysen ska gå till väga när denne kategoriserar råmaterialet (Bryman, Bell 2005 s.215) Detta för att minimera risken att forskarens personliga värderingar får ett betydande inflytande. Det finns dock alltid en risk att olika forskare på bekostnad av validiteten tolkar de skrivna dokumentens innehåll på olika sätt, något vi diskuterar vidare i kapitlet ”2.6 validitet”. Även Guthrie, Petty, Yongvanich, Ricceri (2004) framhäver i sin artikel ”Using content analysis as a research method to inquire into intellectual capital reporting” problemen med objektiviteten vid kodningen av råmaterialet som innehållsanalysens största svaghet.

Kodningsmanualen ska fungera som innehållsanalysens lexikon där de personer som ska utföra kodningen kan finna tydliga instruktioner. Detta uppnås genom tydliga kategorier och regler för var och en av de dimensioner som analyseras. Det är viktigt att

kodningskategorierna är uttömmande och ömsesidigt uteslutande så att det inte finns någon överlappning och oklarheter om var material hör hemma (Bryman,Bell 2005).

En förutsättning för en bra innehållsanalys är därför att göra en bra kodningsmanual som på ett tydligt sätt beskriver hur forskaren ska klassificera sitt råmaterial.

2.4 Urval

Vi avser göra en undersökning av 22 olika bolag noterade på Stockholmsbörsens Large-cap lista och deras CSR kommunikation i deras årsredovisningar åren 1997-2002-2007. För att undersökningens resultat inte enbart ska vara hänförlig till en viss bransch exempelvis industri har vi i vårt urval valt att ta med såväl varuproducerande som helt tjänsteproducerande bolag samt strävat efter att få med företag från samtliga branscher representerade på stockholmsbörsens Large Cap lista. Vi har för att öka reliabiliteten på undersökningen valt att undersöka 22 bolag. Storleken på urvalet är samtidigt resultatet av en kompromiss mellan ett tillräckligt stort underlag för att kunna dra trovärdiga slutsatser samt en svällande undersökning omöjligt att hantera under givna förutsättningar och tidsramar. Vi har strävat efter att välja stora bolag som alla är börsnoterade eftersom detta säkrar tillgången till den information vi behöver i form av årsredovisningar och ökar jämförbarheten bolagen emellan. Anledningarna till att vi valt att endast undersöka årsredovisningar från företag noterade på Large Cap och samtidigt exkludera bolag från mindre börslistor är flera. Då tidigare undersökningar främst inriktar sig på de största företagen och vi med vårt arbete vill komplettera denna kunskap så finner vi det lämpligast att göra undersökningen på samma storlek av företag. Generellt sett har vi dessutom noterat att små företag från de mindre listorna har lägre och framförallt mer ojämn kvalitet gällande deras årsredovisningar jämfört med de större bolagen. Även på grund av den längre tidsperioden (10 år) hade det varit mer problematiskt att använda sig av bolag från de mindre listorna då de i större utsträckning än bolagen på Large Cap listan antingen har omonterats på större listor alternativt blivit avnoterade eller uppköpta.

Vi är medvetna om att vi använder oss av ett icke-statistiskt urval och att man inte bör generalisera utifrån en undersökning gjord på ett sådant urval (Jacobsen 2002, s 350). Meningen med denna undersökning är dock inte att med statistiskt säkerställd signifikans generalisera våra slutsatser till alla Large Cap noterade företag, utan enbart att kunna urskilja likheter och trender i den information som lämnas i företagens årsredovisningar. Vi vill kunna

visa på om och hur denna har förändrats hos en stor betydande del av våra största svenska börsföretag. Det skulle som sagt trots allt vara möjligt att kritisera vårt urval utifrån att det inte är gjort på fullt slumpmässiga grunder eftersom det skulle kunna verka negativt för den externa validiteten, dvs. resultatens generaliserbarhet. Anledningen till att vi valt att använda oss av ett icke slumpmässigt urval grundar sig främst på att ett slumpmässigt urval på dagens Large Cap lista hade kunnat skapa vissa problem. Under den period vi avser att studera, 10 år har det skett betydande förändringar på Large Cap listan gällande nyintroduktioner och avnoteringar av bolag samt fusioner och företagsuppköp. Ett konkret exempel är Alfa Laval som är ett stort svenska verkstadsbolag idag noterat på stockholmsbörsens Large Cap lista. Problemet för vår undersökning är att Alfa Laval noterades först år 2002, då det tidigare ägdes av ett privat investmentbolag. Ett annat exempel är Astra som visserligen var noterat på stockholmsbörsen 1997, men två år senare fusionerade med det Schweiziska bolaget Zeneca och nyintroducerades samma år som det nya bolaget Astra Zeneca.

2.5 Datainsamling

Vi avser uteslutande att använda oss av sekundärdata i vår undersökning, endast tryckt material i form av företags årsredovisningar kommer att studeras. Vi kommer endast att leta efter information som är hänförlig till företagets hantering av CSR och som presenteras direkt till läsaren. Det insamlade materialet kommer att behandlas enligt ett system där vi tittar på CSR kommunikationens omfattning samt kodar materialet beroende på vad det innefattar. Sammantaget anser vi att årsredovisningar som dokument lämpar sig väl som grund för en trovärdig jämförande studie, något vi diskuterar närmare under avsnittet ”källkritik”. Skälen till att vi inte har valt att använda oss av primära källor är att de tidigare undersökningar som gjorts baserats just på sådan information i form av intervjuer med ett fåtal företag under ett enskilt tillfälle. Samtidigt betraktar vi det knappast som realistisk genomförbart att med en så omfattande undersökning som 22 börsbolag vid 3 tillfällen och under i övrigt givna förutsättningar inhämta tillräcklig mängd primärmaterial. Detta hade krävt betydligt mer tid och resurser än vad som står till vårt förfogande. Dessutom ser vi det som problematiskt att kunna hitta primärkällor som skulle kunna tala om det enskilda företagets CSR redovisning under 10 år på ett sätt som skulle vara trovärdigt och jämförbart. Detta pga. exempelvis personalomsättning och olikheter i dokumentation etc.

2.6 Praktiskt tillvägagångssätt – utformning av kodningsmanual

När vi genomsöker de utvalda företagens årsredovisningar från olika årtal kommer vi att göra detta utifrån en på förhand fastställd checklista. Här presenteras ett så kallat kodningsschema och en kodningsmanual i vilka det fastslås vilka avsnitt av årsredovisningen som ska undersökas närmare och vilka huvudkriterier som informationen ska delas in under. Det ges också en närmare definition av dessa för att undvika godtycklighet.

Vid utformningen av vår kodningsmanual har vi valt att använda oss av Mats Jutterströms (2006) definition av CSR (Mänskliga rättigheter, Miljö/Hållbarhet, Socialt ansvar) som de tre huvudgrupperna. För att kunna kategorisera texten har vi också inhämtat kunskap och definitioner ifrån Carrolls modell med olika nivåer av CSR-arbete (Carroll 2002) samt ifrån de olika riktlinjer som lämnas av GRI (Global Report Initiative) i deras senaste utgåva G3 (www.globalreporting.org 26 november 2008).

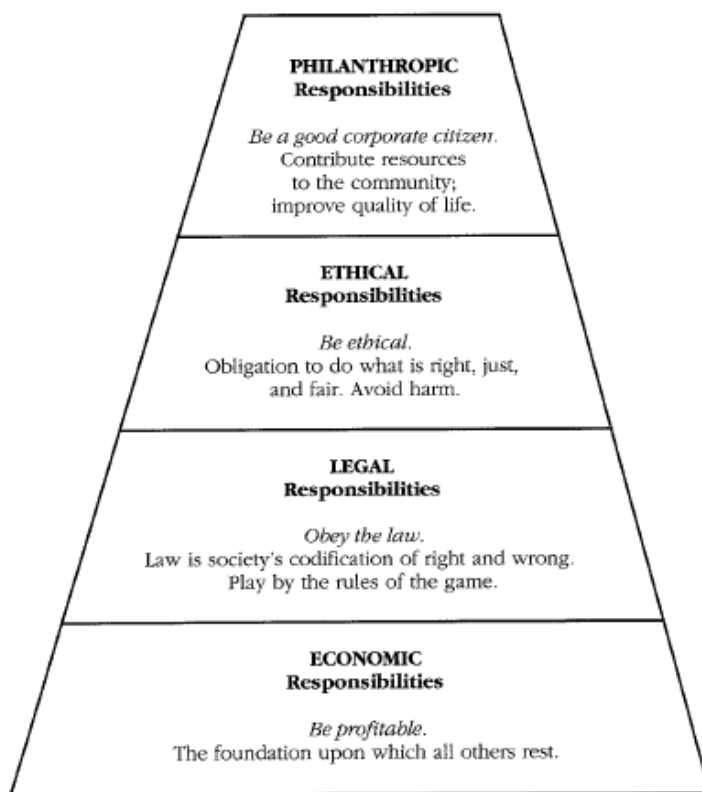


Fig 1. The pyramid of corporate social responsibility (Carroll 1991 s. 42)

För att den analyserade texten skall hamna under miljö/hållbarhetskategorin har vi därmed satt som krav att texten behandlar företagets miljöpåverkan. För att ytterligare definiera miljöpåverkan har vi låtit oss inspireras delvis av G3. Under miljöpåverkan faller text som behandlar exempelvis: Energianvändning, Utsläpp/Avfall och materialanvändning. Som krav för att den analyserade texten skall falla under kategorin "Mänskliga rättigheter" har vi valt att

den ska stämma överens med Carrolls högsta definition av CSR, filantropiskt ansvar. Med filantropiskt ansvar menar vi att företagen inte bara väljer att begränsa sitt handlande efter de juridiska ramar som satts upp i ett samhälle. Barnarbete må vara juridiskt tillåtet i många U-länder men företag har trots allt en möjlighet att själv ta avstånd från detta i sin verksamhet. När vi definierar kategorin mänskliga rättigheter så tittar vi exempelvis på vad som nämns om barnarbete, investering och upphandling (korruption), tvångsarbete, diskriminering, föreningsfrihet och kollektivavtal. Den tredje och sista kategoriseringen Socialt ansvar har vi valt att klassificera utifrån de kriterier Carrol ställer upp för etiskt ansvar, den näst högsta definitionen i Carrolls modell. Text som klassificeras som socialt ansvar kan alltså exempelvis beskriva rapportering kring: Utbildning, anställdas arbetsmiljö, mångfald och jämlikhet. Vi vill alltså poängtera att vi i vår praktiska undersökning inte kommer att använda dubbla definitioner av våra kategoribegrepp. I det empiriska materialet kommer vi genomgående att använda de redan i inledningen fastställda kategorierna mänskliga rättigheter (M), miljöpåverkan (MP) och socialt ansvar (S).

Vi hade kunnat välja att använda oss av GRI riktlinjerna fullt ut. Vi bedömde dock att detta hade riskerat skapa problem. Dels pga. av att GRI blev ett begrepp först år 2000 och standardiseringen av bolagens rapportering först på senare år har valt att följa dessa riktlinjer. Då vår undersökning startar redan 1997 hade problem alltså kunnat uppstå med resultatens jämförbarhet över tid. Ett annat problem hade varit att GRI riktlinjerna är väldigt detaljerade och det hade blivit mycket svårt att dra några som helst slutsatser med en alldeles för detaljerad kodningsmanual. Eftersom vi vill undersöka om det skett trendskiftningar/förändringar över tiden lämpar det sig bättre med en mer översiktlig manual utifrån vilken vi lättare kan urskilja de eventuella förändringar som skett i rapporteringen.

För att på ett praktiskt och genomförbart sätt kunna kvantifiera vilken bredd CSR rapporteringen i årsredovisningen har så har vi konstruerat ett treskaligt graderingssystem. En 1:a innebär att företaget i årsredovisningsavsnittet nämner ståndpunkter som vi definierar som CSR relaterade, exempelvis en formulering i stil med ”Vi ska inte anlita leverantörer som bryter mot mänskliga rättigheter och utnyttjar barn som arbetskraft”. En 2:a innebär att företaget också kommunicerar hur man ska komma till rätta med CSR relaterade problem som exempelvis barnarbete, diskriminering eller miljöfarliga utsläpp. För en 2:a krävs alltså presentation av konkreta åtgärder såsom speciella inspektioner och kontrollprogram för leverantörer eller investeringar i ny mer miljövänlig teknik. Den högsta kategorin, en 3:a tilldelas när företagen kommunicerar dels sin ståndpunkt samt presenterar konkreta åtgärder

och dessutom tydligt redovisar vad man gjort och presenterar resultaten av detta. Ett exempel kan vara ett företag som kommunicerar att man vill arbeta för att minska sina koldioxidutsläpp och presenterar hur man ska göra detta samt följer upp och i siffror redovisar hur bra man lyckats hittills.

Vi har alltså valt att kategorisera vårt kodningsschema utifrån tre olika kategorier: miljöpåverkan (MP), mänskliga rättigheter (M) och socialt ansvar (S). Samt efter tre olika nivåer markerade med siffrorna 1, 2 och 3.

Vi har beslutat att studera tre olika delar av årsredovisningen:

- Verkställande Direktörens/Styrelsens ord
- Affärsidé
- Kapitel om CSR miljö/medarbetare

De två första delarna är som regel väl definierade och avgränsade i de aktuella årsredovisningarna. Vi finner avsnitten viktiga, inte minst av symbolvärde då de är formulerade direkt av företagets högsta ledning. Vad beträffar kapitel som tar upp CSR rapportering är vi tvingade att hålla en mer öppen inställning till vad som ska läsas, räknas och kodas då indelningen av CSR relaterat material kan skilja sig åt avsevärt mellan de olika årsredovisningarna, såväl mellan företag som mellan olika årtal. En skarpare avgränsning hade riskerat leda till att vi missat information som kommunicerats på andra ställen i årsredovisningen men som trots allt klart och tydligt rör CSR arbete. Därför har vi valt att även analysera de kapitel som handlar om miljö och medarbetare. Den främsta anledning till detta är att separata avsnitt benämnda ”CSR” först blivit vanligt förekommande i senare årsredovisningar. Tidigare har rubriker såsom ”miljöarbete” och ”medarbetare” varit vanliga källor för det som numera omfattas under benämningen CSR. Vi anser oss tvungna att inta ett ödmjukt förhållningssätt till kategoriseringsarbetet då det handlar om en avvägning mellan viljan att göra tydliga avgränsningar samtidigt som vi är medvetna om att begrepp ändrats och tillkommit över vår tioåriga mätperiod. I varje del söker vi sedan med hjälp av vårt kodningsschema och vår kodningsmanual efter information som faller in under någon av de fastställda kategorierna ”Miljöpåverkan (MP)”, ”Mänskliga Rättigheter (M)” eller ”Socialt ansvar (S)” samt noterar vilken nivå av information som presenteras inom respektive kategori. I de olika kapitlen undersöks också hur mycket text i sidor räknat som faller in under våra

kategorier, samt hur mycket den totala delen som CSR rapportering utgör i procent av hela årsredovisningen.

2.7 Validitet

För att vår undersökning överhuvudtaget ska vara trovärdig måste vi genomgående arbeta för en hög validitet. Systematiska mätfel skulle kunna uppstå på olika sätt, exempelvis genom att vi som skribenter valt att tolka företagens årsredovisningar på olika sätt. För att förhindra att detta ska ske så har vi båda tillsammans utformat den kodningsmanual, som presenterades i kapitel 2.6. Det är utifrån denna som vi sedan klassificerar CSR-redovisningen. Vi läser också igenom de aktuella årsredovisningarna först var för sig och därefter diskuterar vi tillsammans hur materialet ska klassificeras. Vi försöker härigenom förhindra risken att vi som två individer klassificerar olika efter personliga preferenser.

2.8 Reliabilitet

Reliabiliteten rör frågan huruvida ett upprepande av studien skulle ge samma resultat (Bryman, Bell 2005 s.48). Vi arbetar för en att uppnå en hög reliabilitet gällande vår empiriska undersökning genom att så långt som möjligt redovisa hur vi gjort urval av företag och dokument samt hur vi gått tillväga vid utformandet av vår innehållsanalys. Under rubriken praktiskt tillvägagångssätt beskriver vi närmare hur vi rent praktiskt klassificerar innehållet i det undersökta materialet. Trots våra på förhand uppställda kriterier handlar kodning och klassificering om att dela in ett omfattande material i smalare kategorier. Av praktiska skäl har vi inte kunnat använda allför många kategorier vilket fått till följd av vi ibland tvingats att kompromissa och välja den klassificering vi ansett bäst. Samtidigt är vi fullt medvetna om att en annan grupp människor säkerligen kunnat argumentera för en annorlunda indelning något som påverkar reliabiliteten negativt. Gällande reliabiliteten på innehållsanalysen lyfter Milne och Adler (1999) fram två aspekter för att säkerställa att undersökningen har hög reliabilitet. Den ena är användandet av flera olika kodare för att den personliga skillnaden mellan kodarna skall minimeras. För att komma tillrätta med denna problematik har vi valt att göra vår undersökning på ett sådant sätt att först den ena författaren separat har analyserat dokumenten, därefter den andra. Har det funnits skillnad i de två analyserna har författarna gemensamt diskuterat slutsatserna och kommit till en gemensam lösning. Den andra aspekten som Milne och Adler (1999) nämner är vikten av ett väldefinierat kodningsinstrument dvs. väldefinierade besluts kategorier och beslutsregler. Detta adresserar vi genom att lägga stort

fokus på utarbetningen av vår kodningsmall samt att försöka göra den så enkel och väldefinierad som möjligt så att det inte finns några oklarheter kring vad vi avser att mäta. Detta skulle också innebära att behovet av flera olika kodare minskar.

2.9 Källkritik

Källkritik handlar om att vi som författare måste förhålla oss kritiska till den information vi tar del av under arbetets gång. Den omedelbara kritiken är att det finns en risk att det som företagen väljer att skriva i sin årsredovisning är allför tillrättalagt och verklighetsfrämmande. En innehållsanalys kan aldrig bli bättre än de dokument på vilken den bygger (Bryman, Bell 2005. s.227). Dokument som ska ingå i en innehålls analys bör genomgå en bedömning utifrån 3 kriterier (J.Scott 1990)

- Autenticitet - Att dokumentet verkligen är vad det ser ut att vara.
- Trovärdighet – Att dokumentets innehåll ej är förvrängt eller förfalskat.
- Representativitet – Att dokumenten är relevanta och jämförbara.

Vi betraktar årsredovisningen som det viktigaste dokumentet från ett börsnoterat företag och ser det därför som en naturlig och representativ källa att inhämta information från. Årsredovisningen är enligt vår mening dessutom ett dokument som uppfyller kriterierna på autenticitet och trovärdighet då det är officiellt, tillgängligt och standardiserat genom lagstiftning (ÅRL). Sammantaget anser vi därför att årsredovisningar lämpar sig väl för en jämförande studie. Vi är dock medvetna om att årsredovisningarna liksom all annan sekundärdata är utsatt för redigering och vi saknar såväl tid som möjlighet att granska de uppgifter som bolagen presenterar i sin årsredovisning.

3. Empiri

I detta kapitel presenteras de empiriska resultaten av den genomförda dokumentstudien. Resultaten presenteras i tabellform för respektive företag kronologiskt indelat efter tre olika mätillfällen. Varje tabell har kompletterats med en kortare skriftlig kommentar. Affärsidé är som tidigare nämnt företagens affärsidé i de fall den presenteras i årsredovisningen. VD ord avser kapitlet VD ord och även styrelseordförandens ord i de fall detta presenterats. Övrig CSR är en förkortning av det som tidigare som tidigare förklarats i kapitel 2.6 dvs. kapitel rörande CSR, miljöarbete och medarbetare.

Assa Abloy

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	2	-	1	2	-	-	3	3	3
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	1 utav 17			1 utav 88			4 utav 102		
CSR rapportering i %:	5,9%			1,1%			3,9%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			0		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			1,6%		

Kommentarer: VD byte mellan 2002 och 2007.

Boliden

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VD ord	1	-	-	-	-	-	2	-	1
Övrig CSR	3	-	-	3	-	2	3	3	3
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	3 utav 58			6 utav 86			3 utav 108		
CSR rapportering i %:	5,2%			7,0%			2,8%		
Antal rader CSR i VD ord:	7 utav 62			0			20 utav 76		
CSR i VD ord i %:	11,3%			0,0%			26,3%		

Kommentar: VD byte mellan 1997 och 2002 samt mellan 2002 och 2007.

Cardo

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Övrig CSR	1	-	-	2	-	-	2	1	2
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			NEJ		
Antal sidor CSR rapportering:	0,3 utav 52			0,5 utav 88			2,5 utav 82		
CSR rapportering i %:	0,6%			0,6%			3,0%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			2 utav 124		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			1,6%		

Kommentarer: Ny VD mellan 2002 och 2007.

Castellum

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Övrig CSR	2	-	-	3	1	1	3	1	3
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	2 utav 66			6 utav 105			4 utav 139		
CSR rapportering i %:	3,0%			5,7%			2,9%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			8 utav 119			0		
CSR i VD ord i %:	0,0%			6,7%			0,0%		

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Talar om etiska fonder som ägare under 2002 och 2007.

Ericsson

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Övrig CSR	2	-	-	-	-	-	3	2	2
Hållbarhetsredovisning:	JA			NEJ			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	1 utav 76			0,2 utav 92			1,5 utav 18		
CSR rapportering i %:	1,3%			0,2%			0,8%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			0		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			0,0%		

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. 2002 skiljer ut sig kraftigt med stort fokus på Ericssons hantering av IT- kraschen och bolagets nyemission samt omstruktureringsprogram. Skriver om växthuseffekten 1997.

Getinge

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	3	-	-	2	1	3	2	2	3
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			NEJ		
Antal sidor CSR rapportering:	1 utav 48			3 utav 84			2 utav 102		
CSR rapportering i %:	2,1%			3,6%			2,0%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			0		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			0,0%		

Kommentarer: Samma VD under hela perioden.

Handelsbanken

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	2	-	1	3	1	2	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			NEJ			NEJ		
Antal sidor CSR rapportering:	1 / 84			6 / 102			4 / 136		
CSR rapportering i %:	1,2%			5,9%			2,9%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			0		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			0,0%		

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. 2002 skriver man om växthuseffekten/klimatpåverkan.

H&M

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	1	1	1
VD ord	2	2	2	1	2	2	3	2	2
Övrig CSR	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			JA			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	1 / 32			4 / 52			6 / 86		
CSR rapportering i %:	3,1%			7,7%			7,0%		
Antal rader CSR i VD ord:	28 / 85			37 / 128			15 / 135		
CSR i VD ord i %:	32,9%			28,9%			11,1%		

Kommentarer: VD byte mellan 1997 och 2002

Industrivärden

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	1	-	-	1	1	1	1	1	1
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			3 / 84			1 / 78			0,5 / 87
CSR rapportering i %:			3,6%			1,3%			0,6%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			0
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			0,0%

Kommentarer: Ny VD mellan 1997 och 2002. Genomgående mycket fokus på aktivt ägande för värdeskapande.

Investor

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Övrig CSR	-	-	-	1	2	-	2	2	2
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			0/90			1 / 76			1 / 112
CSR rapportering i %:			0,0%			1,3%			0,9%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			20 / 126
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			15,9%

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder.

Kinnevik

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			JA
Antal sidor CSR rapportering:			0 / 53			0 / 64			0,2 / 66
CSR rapportering i %:			0,0%			0,0%			0,3%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			0
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			0,0%

Kommentarer: Ny VD mellan 2002 och 2007.

NCC

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Övrig CSR	2	-	3	2	-	3	3	-	3
Hållbarhetsredovisning:			JA			NEJ			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			3,5 / 80			5 / 86			7 / 76
CSR rapportering i %:			4,4%			5,8%			9,2%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			6 / 118
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			5,1%

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Talar om växthuseffekten 2007.

Ratos

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			0 / 52			0 / 102			2 / 152
CSR rapportering i %:			0,0%			0,0%			1,3%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			0
CSR i VD ord i %:			0%			0%			0%

Kommentarer: Ny VD mellan 1997 och 2002. Omfattande presentation av huvudägaren Söderbergstiftelsernas välgörenhetsarbete i 2007 årsredovisning.

Sandvik

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	1	1	-	1	1	-	1
Övrig CSR	-	-	1	2	-	1	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			JA
Antal sidor CSR rapportering:			2 / 78			1 / 72			4 / 104
CSR rapportering i %:			2,6%			1,4%			3,8%
Antal rader CSR i VD ord:			5 / 222			2 / 172			24 / 165
CSR i VD ord i %:			2,3%			2,8%			14,5%

Kommentarer: Ny VD mellan 1997 och 2002. Talar om växthuseffekten 2007.

SCA

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	1	-	-	1	-	1	2	-	1
Övrig CSR	3	-	1	2	-	3	3	2	2
Hållbarhetsredovisning:	NEJ			JA			JA		
Antal sidor CSR rapportering:	5 / 68			3 / 86			2 / 130		
CSR rapportering i %:	7,4%			3,5%			1,5%		
Antal rader CSR i VD ord:	4 / 228			22 / 223			28 / 321		
CSR i VD ord i %:	1,8%			9,9%			8,7%		

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Talar om etiska fonder som ägare samt redovisar även hur dessa ökat sitt ägande under 2002 och 2007. 1997 nämns att flera av koncernens bolag producerar egna hållbarhetsredovisningar, dock nämns inget om en hållbarhetsredovisning för hela koncernen förrän 2002.

Scania

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Övrig CSR	3	-	1	3	2	2	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:	JA			NEJ			NEJ		
Antal sidor CSR rapportering:	4 / 72			8 / 88			6 / 134		
CSR rapportering i %:	5,6%			9,1%			4,5%		
Antal rader CSR i VD ord:	0			0			30/83		
CSR i VD ord i %:	0,0%			0,0%			36,1%		

Kommentarer: Samma VD genom hela mätperioden. Talar om växthuseffekt/klimatpåverkan 2002.

SEB

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VD ord	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	2	-	2	2	2	2	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			JA
Antal sidor CSR rapportering:			2 / 106			2 / 100			4 / 132
CSR rapportering i %:			1,9%			2,0%			1,3%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			0
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			0,0%

Kommentar: Ny VD mellan samtliga mätperioder.

Swedbank

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	1	-	1	-	-	1
VD ord	2	-	2	1	-	1	-	-	1
Övrig CSR	2	-	2	2	2	2	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			3 / 106			4 / 132			5 / 124
CSR rapportering i %:			2,8%			3,0%			4,0%
Antal rader CSR i VD ord:			27/360			23 / 196			16 / 47
CSR i VD ord i %:			7,5%			11,7%			34,0%

Kommentar: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Talar om växthuseffekten 2002

Swedish Match

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Övrig CSR	-	-	-	2	1	1	2	2	2
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			NEJ			JA
Antal sidor CSR rapportering:			0 / 76			3 / 74			5 / 109
CSR rapportering i %:			0,0%			4,1%			4,6%
Antal rader CSR i VD ord:			24 / 113			0			0
CSR i VD ord i %:			21,2%			0,0%			0,0%

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Talar om klimatpåverkan i årsredovisningen 2007.

Trelleborg

	1997			2002			2007		
	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>MP</i>	<i>M</i>	<i>S</i>
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Övrig CSR	2	-	-	3	1	3	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			JA			JA
Antal sidor CSR rapportering:			6 / 96			6 / 90			10 / 124
CSR rapportering i %:			6,3%			6,7%			8,1%
Antal rader CSR i VD ord:			0			0			26 / 205
CSR i VD ord i %:			0,0%			0,0%			12,7%

Kommentarer: Ny VD mellan samtliga mätperioder. Kommunicerar att man arbetar efter Global Compact i 2007 årsredovisning. Talar om klimatpåvekan.

Volvo AB

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VD ord	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Övrig CSR	2	-	2	3	-	-	3	2	3
Hållbarhetsredovisning:			JA			JA			JA
Antal sidor CSR rapportering:			2 / 93			2 / 96			4 / 166
CSR rapportering i %:			2,2%			2,1%			2,4%
Antal rader CSR i VD ord:			19 / 244			0			25 / 193
CSR i VD ord i %:			7,8%			0,0%			13,0%

Kommentarer: Samma VD under hela mätperioden. Talar om växthuseffekten/klimatpåverkan i samtliga undersökta årsredovisningar.

Ångpanneföreningen (ÅF)

	1997			2002			2007		
	MP	M	S	MP	M	S	MP	M	S
Affärsidé	2	-	-	-	-	-	1	-	-
VD ord	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Övrig CSR	3	-	3	2	-	3	3	1	3
Hållbarhetsredovisning:			NEJ			JA			NEJ
Antal sidor CSR rapportering:			3 / 62			5 / 61			4 / 128
CSR rapportering i %:			4,8%			8,2%			3,1%
Antal rader CSR i VD ord:			17 / 169			0			10 / 114
CSR i VD ord i %:			10,1%			0,0%			8,8%

Kommentarer: Ny VD mellan 1997 och 2002

4. Teori

Under teorikapitlet presenterar vi de teorier som sedan ligger till grund för vår analys. En historisk tillbakablick kring teoribildningen inom CSR presenteras och vi förklarar varför de gängse teorierna på området är tätt sammanlänkade.

4.1 CSR – En historisk tillbakablick

Den moderna debatten om CSR startade i USA under 1950 talet. Det hade dock inte saknats tidigare diskussion om företagets sociala roll i samhället. Chester Bernard skrev exempelvis 1938 "The functions of the executive" och J.M. Clark 1939 "Social Control of Business". I den tidiga debatten pratade man dock snarare om SR - social responsibility än CSR – corporate social responsibility. Bowen belyste under 1950 talet ett antal frågor där Carroll senare lyfter fram "vilken hänsyn kan affärsmän rimligen förväntas ta till samhället?" Carroll menar till och med att Bowen kan förtjäna titeln som "The father of corporate social responsibility" (Carroll 1999 s.270). Det är värt att notera att den tidiga debatten om socialt ansvar i större utsträckning än idag lyfter fram den enskilde affärs och industrimannens ansvar. Under 1960 talet gjordes större försök att formalisera och mer precist definiera begreppet CSR där Keith Davies och William C.Frederick båda presenterat agendasättande definitioner av CSR (Carroll 1999 s.271) Under 1970 och 80 talet bedrevs även svensk forskning inom CSR och Fredrik Ljungdahl lyfter fram ett svenskt exempel där Gröjer och Stark med hjälp av speciella resultatredovisningsmodeller försökte påvisa hur företagets resultat fördelades mellan de olika intressenterna, utomlands pågick liknande försök med upprättande av "sociala balansräkningar". Syftet med dessa initiativ var vad som brukar benämnas "social disclosure" alltså att tydliggöra vilka resultat företagets verksamhet får utöver det som syns i den vanliga finansiella redovisningen (Ljungdahl 1999 s.10). Eftersom CSR redovisning i hög grad präglats av frivillighet och ickestandardisering (Windell 2006) så har möjligheterna att mot samtliga intressentgrupper arbeta fritt med CSR varit stora.

4.2 Teoretisk referensram

Vi har valt att använda oss av två olika teorier, legitimitetsteorin och intressentteorin, detta grundar sig på att de är nära knutna till varandra. Båda teorierna är sprungna ur den politisktekniska teorin, en teori som behandlar samhället och de intressekonflikter som kan uppstå mellan olika grupper i samhället (Deegan 2002 s 292). Legitimitetsteorin förklarar hur företaget söker acceptans från samhället, medan intressentteorin belyser hur de olika intressenterna i samhället interagerar med företaget. Legitimitetsteorin kan alltså förklara varför företagen söker acceptans medan intressentteorin kan förklara vilken del av samhället företaget söker acceptans från.

4.2.1 Intressentteorin

I boken "CSR: Företagsansvar i förändring" lyfter författarna fram att ett företags agerande i samhället påverkas av företagets olika intressenter samt frivilliga regler och normer i samhället (Graftström, Göthberg, Windell 2008). Freeman som anses vara den som lade grunden till den moderna intressentmodellen talar om två olika perspektiv utifrån vilka man kan förklara ett företags agerande, "Stockholder perspective" och "Stakeholder perspective" (Freeman 1983). Stockholders utgörs av företagets ägare, i de börsnoterade aktiebolag vi undersökt alltså samtliga aktieägare. Dessa ägare anses ha som överordnat intresse att skapa avkastning på sitt investerade kapital genom växande företagsvinster som kan delas ut till aktieägarna samt bidra till ett stigande aktiepris. Stakeholders utgörs av övriga intressenter som finns i och kring ett företag exempelvis kunder, leverantörer och anställda men också allmänhet, stat och myndigheter. Stakeholders kan definieras i både vidare och smalare termer. Den breda definitionen är i princip att alla som har ett intresse, påverkas av eller har en relation till företaget är stakeholders. Den snävare definitionen och det synsätt som företagschefer gärna antar (Freeman 1983) är att endast de intressenter till vilka företaget har en relation som är kritisk för företagets verksamhet och överlevnad är stakeholders det vill säga stora kunder och leverantörer, anställda samt lagstiftande stat. För att på ett strategiskt plan kunna arbeta med sådant som CSR måste företag anamma den vidare definitionen av stakeholder (Freeman 1983). Detta leder även in på en diskussion om vilka intressenter företaget egentligen har skyldigheter emot, är det endast ägarna eller har man skyldigheter i ett större perspektiv, här råder det delade meningar (Graftström, Göthberg, Windell 2008). (Graftström et al 2008) pekar också på de problem som en uppdelning i primära och sekundära

intressenter riskerar att medföra. Chester Bernard, som räknas till en av de stora inom den tidiga CSR forskningen menade att ett företags huvudsakliga syfte är att tjäna samhället och att en chefs roll är att få de anställda att arbeta efter detta (Freeman 1983). Det är viktigt att komma ihåg att företagen och intressenterna påverkar varandra i dubbelverkande riktning. Samtidigt som ett företag påverkas av inre och yttre intressenter så påverkar det samtidigt intressenterna (Grafström et al 2008). Nya lagar och samhällsnormer om koldioxidutsläpp kan exempelvis påverka den tunga stålindustrin samtidigt kan stålindustrins betydande roll i ett samhälle i hög grad påverka såväl människors inställning och normer som stiftandet av lagar. Intressentteorin har inte minst genom sin enkelhet blivit väldigt grundläggande i ansträngningarna att förklara fenomenet CSR. Här nedan visas Freemans ursprungliga intressentmodell med företaget i mitten omgivet av sju övergripande grupper av intressenter.

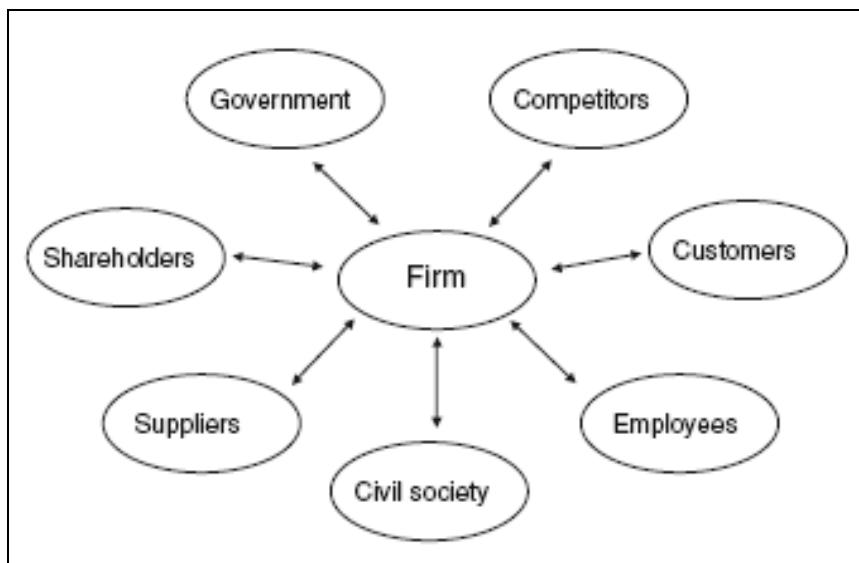


Fig 2. Freemans ursprungliga intressentmodell (Freeman 1984)

4.2.2 Legitimitetsteorin

Eftersom företagens CSR-rapportering är frivillig och ej lagstadgad måste det finnas andra anledningar till att företagen väljer att rapportera detta arbete. Den främsta och mest använda teorin för att förklara företagens CSR-rapportering anses vara legitimitetsteorin (Campbell, Craven & Shrivs 2003 s 559). Legitimitetsteorin bygger på att det finns ett socialt kontrakt mellan företaget och dess omgivning där omgivningen accepterar företagets agerande så länge fördelarna överstiger nackdelarna. Hela företagets existens kan hotas om dess omgivning

skulle anse att företaget har brutit detta kontrakt genom att det inte agerat enligt de förväntningar och krav som ställs på företaget (Deegan 2002 s 293). Detta sociala kontrakt är enbart en teoretisk konstruktion och skiljer sig mellan olika omgivningar vad gäller omfattning och krav. Därmed finns det ingen generell bestämning om vad kontraktet skall omfatta. De rättsliga kraven som ställs på företaget bör dock anses som kontraktets grundläggande krav medan de icke-lagstiftade, dvs. samhällets förväntningar skall ses som de underförstådda krav som finns på företaget (Deegan 2002). Det är även vanligast med skillnader vad gäller de underförstådda kraven men även de rättsliga kraven kan självklart skilja sig åt mellan olika samhällen och omgivningar. Krav kan alltså komma både från staten i form av lagar, regleringar och skatter men också från kunder, anställda och andra intressegrupper eller, som i vår undersökning, även från aktieägarna.

Enligt Lindbom (1994 genom Deegan 2002) kan företaget använda sig av fyra olika strategier för att skaffa alternativt behålla sin legitimitet:

1. Informera och utbilda företagets relevanta intressenter kring aktuella förändringar i dess aktiviteter och agerande.
2. Förändra ovanstående intressenters uppfattning om företaget men fortsätta med samma aktiviteter och agerande.
3. Manipulera intressenternas uppfattning genom att få dem att fokusera på en annan aktivitet eller en annan del av företagets verksamhet.
4. Förändra de förväntningar som externa intressenter ställer på företaget.

Årsredovisningen är ett dokument som ger företagen möjlighet att använda sig av dessa olika strategier för att kunna påverka sina intressenter och sin omgivning, varför vi anser att det torde vara ett relevant material att använda i en undersökning som syftar till att analysera kommunikation till intressentgrupper.

5. Analys

I detta kapitel presenterar vi vår analys av det empiriska undersökningsmaterial som visades i kapitel 3. Analysen har gjorts utifrån de rådande teorier som presenterades i föregående kapitel.

5.1 Trender och förändringar

Årsredovisningar från 22 företag och tre tidsperioder har alltså undersökts. Varje tidsperiod präglas av sina ekonomiska makrofaktorer och varje företag påverkas givetvis av företagsspecifika faktorer såsom ledningsbyte, fusioner och nya ägare. Innan vi ger oss i kast med att presentera någon närmare analys utav våra resultat så vill vi påminna om vår ursprungliga frågeställning ”Hur har stora svenska börsföretags CSR rapportering förändrats under perioden 1997-2002-2007?” ”Vilka eventuella trender i CSR rapporteringen går att urskilja?” ”När i tiden kan eventuella förändringar härledas till?” Vi kan beskriva det som att vi strävat efter att kunna uttala oss i mer svepande ordalag om hur CSR rapporteringen från våra stora svenska börsföretag förändrats över den senaste 10års perioden. När vi analyserat vårt empiriska material har vi letat efter såväl skillnader över tid som skillnader mellan tillverkande och renodlade tjänsteföretag samt ifall man kan urskilja förändringar i omfattning och inriktning av CSR rapporteringen.

Om vi utgår ifrån samtliga undersökta företag och tittar på hur volymen av CSR utvecklats över tiden så ser vi att över 85% av företagen rapporterar mer CSR material i sina årsredovisningar idag (2007års) än vad man gjorde 1997. Av de totalt 3 företag (Boliden, Industrivärden och SCA) som inte har en större omfattning av CSR i sina årsredovisningar idag än vad de hade för tio år sedan så har 2 av dessa (Boliden och SCA) istället hänvisningar till separata hållbarhetsredovisningar, något som man båda saknade 1997.

Metoden att välja tre olika mättillfällen syftade till att försöka tidsbestämma eventuella förändringar i CSR rapporteringen. Vi har undersökt två tidsperioder 1997-2002 och 2002-2007 och kan konstatera en volymmässig ökning som ter sig relativt jämt fördelad mellan de två mätperioderna. Under den första perioden (1997-2002) ökade 12 utav 22 undersökta företag sin CSR rapportering i årsredovisningen samtidigt som 4 st minskade den och 6st behöll samma volym som tidigare. Under period två (2002-2007) kunde vi konstatera en ökning hos 13 av de 22 företagen samtidigt som 8st minskade sin rapportering och ett företag behöll samma volym. Anmärkningsvärt är att dubbelt så många företag som under period 1,

alltså 8st valde att minska sin volym av CSR rapportering i årsredovisningen under den senaste perioden. Vi drar slutsatsen att detta, i alla fall till viss del sammanfaller med den allt mer frekventa förekomsten av hänvisningar i årsredovisningarna till separata CSR dokument, ofta benämnda hållbarhetsredovisningar. Trenden med separata hållbarhetsredovisningar visar sig tydligast under den senare mätperioden (2002-2007). År 1997 hade endast 4st av de 22 företagen hänvisning till ett separat CSR dokument, 2002 hade dessa ökat till 5st för att sedan öka kraftigt till 12st under 2007. En tydlig trend verkar alltså vara att volymen av CSR rapportering från större svenska börsnoterade företag ökat de senaste tio åren. Dock har ökningen inte genomgående skett på samma sätt under hela tiden. Sammanfattningsvis kan vi säga att under tioårsperiodens första hälft (1997-2002) ökade volymen av CSR rapportering kraftigt i företagens årsredovisningar. Under den senare perioden (2002-2007) förändrades mönstret och närmare en tredjedel av de undersökta företagen minskade sin volym av CSR rapportering i själva årsredovisningarna även om gruppen företag som helhet fortsatte att öka sin CSR rapportering. Parallellt med detta ser vi alltså en utveckling där förekomsten av och hänvisningar till separata CSR dokument såsom hållbarhets och miljöredovisningar ökat kraftigt.

När vi hittills talat om en ökning av CSR rapporteringen i årsredovisningar så vill vi poängtera att vi talar om en ökande volym i absoluta tal, alltså ett växande antal tryckta sidor och rader. Väljer man istället att göra analysen utifrån relativa tal dvs. hur stor procentuell andel CSR redovisningen utgör av den totala årsredovisningen så får man väsentligt andra resultat. Hela 10st av de totalt 22 undersökta företagen (45%) har relativt sett mindre CSR rapportering i sina årsredovisningar 2007 än vad de hade tio år tidigare 1997. Detta kan ställas mot vårt tidigare fastslagna faktum att över 85% av de undersökta företagen uppvisat en ökning i absoluta termer. Den omedelbara slutsatsen av detta är förstås att det är mycket viktigt hur man mäter och inte minst att redovisa detta tydligt. Den främsta anledningen till att så många företag uppvisat minskande CSR rapportering relativt sett samtidigt som den faktiskt ökat i absoluta sidantal är givetvis att årsredovisningar under den aktuella tioårsperioden blivit så mycket mer omfattande. Samtliga undersökta företag förutom NCC har en betydligt mer omfattande årsredovisning 2007 än 1997. Tydligaste exemplen är ASSA Abloy och Ratos som båda under tioårsperioden mer än tredubblat sidantalet i sina årsredovisningar. Vi anser det dock mest befogat att titta på förändringar i absoluta tal, alltså antal sidor och rader CSR för att kunna ge svar på vår initiala frågeställning.

Vidare kan vi konstatera en förändring i det CSR material som kommuniceras. 1997 talade trots allt merparten av de undersökta företagen om någon form av CSR i sina årsredovisningar. Ofta handlade det då om olika typer av miljöinsatser och mer generella uttalanden som att man i sin verksamhet ska ta hänsyn till miljön, dock utan närmare specifikationer på hur det ska ske eller hur resultaten av olika åtgärder utvecklats över tiden. Talande exempel för denna utveckling är Handelsbanken och Trelleborg AB som båda i sina årsredovisningar för 1997 endast presenterar CSR arbete rörande miljö. Faktum är att 1997 var det hela 7 av de 22 undersökta företagen som endast berörde miljöfrågor i sin CSR rapportering, 2007 finns faktiskt bland de 22 företagen inget liknande exempel. Över tidsperioden kan vi alltså se en tydligt genomgående trend att CSR redovisningen dels ökat volymmässigt, men också att den blivit bredare och kommit att omfatta även det sociala och människorättsliga perspektivet. Samtidigt har det skett en förändring som inneburit att den tidiga CSR rapporteringen med presenterande av fastslagna policys och breda uttalanden allt oftare kompletteras med såväl presentation av konkreta åtgärder som redovisning av resultaten. Detta kan exempelvis synliggöra verksamhetens utsläpp och hur de utvecklats över tiden, eller hur väl man lyckats med jämställdhetsarbete och hur antalet kvinnor/män bland ledande befattningshavare utvecklats. Vi nämnde tidigare att vi ville titta specifikt på VD:s ord i företagens årsredovisningar. Detta eftersom VD orden kommuniceras direkt från företagets högsta ledning vilket inte minst skänker stort symbolvärde åt det som skrivs. År 1997 talade 8 av de 22 företagens verkställande direktörer om någon form av CSR i sitt VD ord, 2007 hade denna siffra växt till 12 företag. Ökning av CSR rapportering syns alltså allt oftare även i mer tongivande delar av företagens årsredovisningar. Noterbart är också att CSR rapporteringen i VD orden tycks följa samma förändringstrend som för CSR rapporteringen i stort. Detta då den inte bara ökat i volym utan också allt oftare är av vad vi klassar som en högre nivå dvs. man talar i VD orden inte enbart om ställningstagande utan också om konkreta åtgärder och resultatet av dessa. År 1997 kunde 3 av de 22 företagens VD ord klassas som att de innehöll CSR rapportering som nådde upp till nivå 2 eller högre. I årsredovisningarna för 2007 hade denna skara mer än fördubblats till 7 företag.

För att svara på frågor om varför denna utveckling har skett så blickar vi tillbaka på de presenterade teorierna, legitimitetsteorin och intressentteorin. Vi vill med dessa teorier belysa att förändringen i hur företag redovisar CSR drivs av såväl interna som externa intressenter. I takt med att företagen och handelsmönstren blivit allt mer globala har förmodligen även globala intressenter blivit mer tongivande under den senaste tioårsperioden. Med

utgångspunkt i legitimitetsteorin kan vi betrakta den observerade förändringen i undersökningsföretagens CSR redovisning som ett svar på ständigt föränderliga krav ifrån samhällets sida. Vi menar att om samhället de senaste tio åren har utvecklats på ett sätt som gör att större svenska börsföretag helt enkelt tvingas eller i vart fall vinner fördelar i utbytet med samhället runt omkring ifall man utvecklar och tydliggör sitt CSR arbete, så skulle detta till stor del kunna förklara ökningen av CSR rapportering. Skulle ett företag istället bryta mot det "tysta kontraktet" med samhället genom att ignorera förväntningarna kring CSR det vill säga exempelvis använda sig av, eller vägra att ta ställning mot barnarbete i utländska produktionsenheter så riskerar företaget i förlängningen att få hela sin existens ifrågasatt. Som tidigare nämnts så kan de intressenter som utgör det omgivande samhället delas in i primära och sekundära. I exemplet ovan så skulle samhället förenklat kunna utgöras av sekundära intressenter i form utav allmänhet, media och opinionsbildare som alla hyser åsikter och förväntningar om hur de stora svenska börsföretagen ska agera i CSR frågor. De primära intressenterna är kunder och leverantörer, ägare och anställda samt lagstiftande stat. När det gäller CSR har det, som bland annat Karolina Windell (2006) påvisat, saknats direkt lagstiftning och detaljstyrning från stat och myndigheter. Det har alltså funnits mycket lite tvingande åtgärder som drivit utvecklingen av CSR i observerad riktning. Man bör dock komma ihåg att värderingar hos icke primära intressentgrupper överförs till primära eftersom de till stora delar är sammanlänkade. Den icke primära allmänheten kan här samtidigt utgöra en primär intressegrupp i form utav kunder, anställda eller aktieägare och som indirekta politiska beslutsfattare genom demokratiska val. Alla har de sedan förmodligen åsikter om hur företagen bör agera och rapportera i CSR frågor. Om allmänheten och opinionsbildarna anser att det är viktigt att svenska börsföretag redovisar information om sitt CSR arbete så är det därför troligt att vi inom en snar framtid ser allt fler regler och standardiseringsbestämmelser kring hur CSR redovisning ska utformas och presenteras. Vi kan se tydliga empiriska exempel från vår undersökning på hur politiska processer och medial debatt påverkat de stora svenska börsföretagens CSR redovisning. 1997 talade få av de undersökta företagen om klimatpåverkan, koldioxidutsläpp eller växthuseffekt. Under 2002 och 2007 ökar frekvensen av rapportering dramatiskt angående företagens klimatpåverkan, åtgärder för att stäva klimatproblemen och företagens utsläpp av växthusgaser börjar redovisas tydligt. Vi anser att detta är en direkt följd av att intressenter i företagens omgivning i allt större utsträckning börjat uttrycka värderingar och åsikter som att det är viktigt att förhindra klimatförändringar och att produktion av varor och tjänster måste ske på ett mer hållbart sätt. I flera fall finns konkreta exempel på att detta sedan fått direkta politiska

konsekvenser med såsom införandet av utsläppsrätter inom EU och upprättandet av Kyoto protokollet. Det är förstås möjligt att argumentera för andra vägar vad beträffar sambanden mellan orsak och verkan. Man skulle kunna tänka sig att företag på ett framgångsrikt sätt själva lyckas presentera ett problem som väcker samhällets intresse och sympatier för att sedan kunna presentera en överlägsen lösning på problemet. Företag vars affärsverksamhet är väl förenlig med ett ideal såsom bättre miljö kan försöka väva in sitt engagemang för dessa frågor i sin marknadskommunikation. Utav våra undersökningsföretag är teknikkonsulten ÅF (tidigare Ångpanneföreningen) ett bra exempel där man bl.a. arbetar med att sälja energisparande teknik. Givetvis pågår det också en växelverkan i utbytet mellan företag och samhälle. Om ett företag börjar redovisa CSR arbete som ett svar på värderingsförändringar i det omgivande samhället så kommer företagets respons och agerande troligtvis att leda tillbaka och ge effekter i det omgivande samhället, vilket kan medföra att trender som CSR förstärks. Trots allt anser vi att den observerade förändringen i CSR redovisning huvudsakligen drivits fram som ett svar på opinionsförändringar i det omgivande samhället snarare än att företag själva lyft fram CSR frågan i syfte att vinna konkurrensfördelar, även om det givetvis kan finnas enstaka undantag.

Tar man analysen ett steg vidare och tittar på de empiriska undersökningsresultaten utifrån ett branschperspektiv så finner man att CSR rapporteringen har ökat oavsett vilken bransch man tittar på. Vi hade själva initiala hypoteser om att det skulle kunna finnas skillnader mellan branscher och inte minst mellan varuproducerande respektive renodlade tjänsteföretag. Vi anser oss emellertid inte kunna finna något empiriskt stöd för detta i våra undersökningsresultat. Den bransch som sticker ut i fråga att deras CSR redovisning ligger på en noterbart lägre nivå än övriga är investmentbolagen. Såväl Investor, Industrivärden, Kinnevik och Ratos har en CSR rapportering i sina årsredovisningar som vid samtliga mätillfällen inte innehåller några punkter som når den högsta klassificeringen. Noterbart är samtidigt att samtliga undersökta bankaktiebolag, Handelsbanken, SEB och Swedbank vilka rimligen också får betraktas som rent tjänsteproducerande företag, alla har CSR rapportering i sina årsredovisningar som når upp till högsta klassificeringen 3. Om företagen är varuproducerande eller tjänsteproducerande har vi alltså inte funnit spela någon roll för utvecklingen av deras CSR rapportering. Den trend vi kan se är att investmentföretagen klart släpat efter många andra stora svenska börsföretag i CSR rapportering och kan eventuellt förklaras med vilka intressenter företagen kommer i kontakt med. Samtliga svenska storbanker har ett brett verksamhetsområde med kunderna och finansiärer i stora delar av

samhället. Investmentbolagen däremot har som tydlig huvudintressent sina aktieägare för vilka företagen ska skapa värde. Ur ett intressent och legitimitetsperspektiv ligger det därför nära till hands att se ett mönster där företag som kommer i kontakt med breda grupper av intressenter också måste informera bredare för att vinna legitimitet. Medan företag som är mer specialinriktade och möter färre intressenter kan koncentrera sig på att lämna omfattande men smal information om det som denna intressentgrupp prioriterar. Som exempel kan nämnas att samtliga undersökta investmentbolag i sina årsredovisningar fokuserar mycket på att tala om vikten av aktivt ägande och värdeskapande för aktieägarna.

6. Slutsatser

Våra samlade slutsatser är alltså att CSR rapporteringen i stora svenska börsföretag volymmässigt ökat under de senaste tio åren. Vi kan också konstatera att CSR rapporteringen under decenniets senaste fem år uppvisat en avtagande tendens beträffande volymtillväxt, samtidigt som den utvecklats allt mer till en redogörelse av konkreta åtgärder för att uppnå uppsatta CSR mål. Företagen redovisar även allt oftare jämförbara siffror på hur man faktiskt presterat på olika CSR områden. Separata CSR dokument som ”miljö och hållbarhetsredovisningar” har ökat kraftigt i antal under den senaste femårsperioden samtidigt som volymtillväxten av CSR rapportering i årsredovisningarna tycks uppvisa en avtagande tendens. Företagen tenderar också att snabbt respondera på CSR relaterade problem som får stort utrymme i den mediala debatten, vilket vi försökt tydliggöra med exemplet om debatten kring koldioxidutsläpp och klimatförändringar. Trenden visar även på en bredare CSR rapportering som allt oftare också berör företagets arbete kring korruption och främjandet av mänskliga rättigheter.

6.1 Vidare forskning

Slutligen vill vi säga att vi hoppas läsningen av vår studie ska kunna inspirera till vidare forskning. Vi tänker då inte minst på att ta steget vidare med kvalitativa studier som eventuellt skulle kunna ge en uppföljande bild inifrån börsföretagen och tillföra nya perspektiv om varför man ökat och förändrat sin CSR rapportering, är det för att vinna legitimitet hos samhälle och intressenter eller är det snarare för att vinna konkurrensfördelar på marknaden? Vi tror också att det skulle kunna vara av intresse att titta närmare på de branscher som sticker ut i form av omfattande respektive nästan obefintlig CSR rapportering och utifrån dessa göra mer djupgående studier som skulle kunna svara på frågor om varför detta är ett branschfenomen.

7. Referenser

Alvesson, Mats, Sköldberg Kaj (2008) "Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod" Lund: Studentlitteratur, 2008

Campbell, David, Craven, Barrie & Shrive Philip: "Voluntary social reporting in three FTSE sectors: a comment on perception and legitimacy". Accounting, Auditing and Accountability Journal Vol. 16 No. 4, 2003

Carroll, B.Archie (1999) "Corporate Social Responsibility Evolution of a Definitional Construct" Business & Society, Vol.38 No.3, September 1999.

Carroll, B.Archie (1991) "The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders" Business Horizion, July/August, 1991.

Cerne, Anette (2003), "Integrating corporate social responsibility with marketing strategies in retailing" Lund: Institutionen för ekonomisk forskning, 2003.

Cerne, Anette (2008), "Working with and Working on Corporate Social Responsibility - The flexibility of a Management Concept" Lund: Business Press, 2008.

Chef.Nr11 sid75 (2008) Ansvarig utgivare: Vibeke Pålhaugen

Deegan, Craig: "The legitimising effect of social and environmental disclosures- a theoretical foundation". Accounting, Auditing and Accountability Journal Vol. 15 No. 3, 2002

Denscombe, Martyn (1998) "The Good Research Guide: for small scale social research projects" Maidenhead: McGraw-Hill international, 1998.

Freeman.R, Edward (1984 "Strategic Management: A Stakeholder Approach" Boston: Pittman in series and business public policy, 1984.

- Freeman,R, Edward, Reed.L.David (1983) "Stockholders and Stakeholders: A New Perspective on Corporate Governance" California Management Review, 1983.
- Grafström Maria, Göthberg Pauline, Windell Karolina (2008) "CSR: Företagsansvar i förändring" Malmö: Liber, 2008.
- Gray, R, Owen D, & Adams, C: "Accounting and accountability: Changes and challenges in corporate and social reporting". Prentice Hall, London 1996
- Jutterström, Mats, (2006), "Corporate Social Responsibility - the supply side of CSR-standards". Score rapportserie 2006:2.
- Jacobsen, Dag Ingvar, (2002) "Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsekonomiska ämnen i" översättning: Gunnar Sandin, Bearbetning av den svenska upplagan: Carolin Hellström. Lund: Studentlitteratur, 2002.
- J.Guthrie,R.Petty,K.Yongvanich,F.Ricceri (2004) "Using content analysis as a research method to incuire into intellectual capital reporting" Journal of intellectual capital. vol.5 nr.2 2004
- J.Milne, Markus, W.Adler, Ralph (1999) "Exploring the reliability of social and inviromental disclosures content analysis" Accounting, Auditing and Accountability Journal Vol. 12 No. 2, 1999.
- Ljungdahl, Fredrik (1999) "Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag – praxis, begrepp, orsaker" Lund: Lunds Universitets Press, 1999.
- Windell, Karolina (2006), "Corporate Social Responsibility under Construction: Ideas, Translations, and Institutional Change" Uppsala: Företagsekonomiska Institutionen, 2006.
- <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article3584120.ab> (2008-10-21)
- <http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9010219&contentId=7019491> (2008-10-20)

Årsredovisningar

Assa Abloy	(1997-2002-2007)
Boliden	(1997-2002-2007)
Cardo	(1997-2002-2007)
Castellum	(1997-2002-2007)
Ericsson	(1997-2002-2007)
Getinge	(1997-2002-2007)
Handelsbanken	(1997-2002-2007)
H&M	(1997-2002-2007)
Industrivärden	(1997-2002-2007)
Investor	(1997-2002-2007)
Kinnevik	(1997-2002-2007)
NCC	(1997-2002-2007)
Ratos	(1997-2002-2007)
Sandvik	(1997-2002-2007)
SCA	(1997-2002-2007)
Scania	(1997-2002-2007)
SEB	(1997-2002-2007)
Swedbank	(1997-2002-2007)
Swedish Match	(1997-2002-2007)
Trelleborg	(1997-2002-2007)
Volvo AB	(1997-2002-2007)
Ångpanneföreningen	(1997-2002-2007)